

Jumalateenistus Nõos P, 11.08.22 kell 11.00, 13. pühapäev *post Trinitatis*, vanavanemate päev

Lektsioonid: Mi 6:6–8; Lk 10:25–37

Jutlus: 1Jh 4:7–12

Laulud: 441 (1–3); 311 (1–4, 5); 314 (1–5); 309 (1–4)

Armsad, armastagem üksteist, sest armastus on Jumalast ja igaiks, kes armastab, on sündinud Jumalast ja tunneb Jumalat. Kes ei armasta, see ei ole tundnud Jumalat, sest Jumal on armastus. Jumala armastus meie vastu on saanud avalikuks selles, et Jumal oma ainusündinud Poja on läkitanud maailma, et me tema läbi elaksime. Selles on armastus – ei, mitte selles, et meie oleme armastanud Jumalat, vaid et tema on armastanud meid ja on läkitanud oma Poja lepitushohvriks meie pattude eest. Mu armsad, kui Jumal meid nõnda on armastanud, siis oleme ka meie kohustatud armastama üksteist. Jumalat ei ole keegi iial näinud. Kui me üksteist armastame, siis püsib Jumal meis ja tema armastus on saanud meis täiuslikuks.

Kuulus saksa valgustusaja filosoof Immanuel Kant kirjutab oma teoses „Kommete metafüüsika“ (1797): „Armastus on tunde-, mitte tahteasi; ja ma ei saa armastada sellepärast, et ma tahan, veel vähem aga sellepärast, et ma pean (olema armastuseks kohustatud); järelikult on kohustus armastada mõttetud.“

Meie tänapäevane õhtumaine haridus ja sellest tulenevalt ka mõttemaailm tugineb endiselt suurel määral valgustusajale ja Kanti määratlus armastusest kui tunde- ja mitte tahteasjast kujundab meie meeli kindlasti rohkem kui tahaksime.

Ja ometi kõneleb kogu Piibel midagi hoopis vastupidist. Kõlab ju kuulus judaistlik tuumikpalve 5Ms 6:4: „Kuule, Iisrael! Issand, meie Jumal Issand, on ainus. Armasta Issandat, oma Jumalat, kõigest oma südamest ja kõigest oma hingest ja kõigest oma väest!“ 3Ms 19:18 on aga kirjutatud: „Ära tasu kätte ja ära pea viha oma rahva laste vastu, vaid armasta oma ligimest nagu iseennast! Mina olen Issand!“

Veelgi enam, teame ju hästi Jeesuse kaksikkäsku. Jeesus vastab variserile Mt 22:37–39: „Armasta Issandat, oma Jumalat, kogu oma südamega ja kogu oma hingega ja kogu oma mõistusega! See ongi suurim ja esimene käsk. Teine on selle sarnane: Armasta oma ligimest nagu iseennast!“

Seega tuleb välja, et Piiblis on armastamine justnimelt kohustus ja sellisena vägagi mõttekas!

Tegin selle sissejuhatuse selleks, et vältida või vähendada teatud ebamugavustunnet, mis mind alati valdab, kui pean kantslist kõnelema armastusest. Ka mina olen ju teatud mõttes „Kanti laps“ ja mõtlen tahtmatult armastusest kui tundest, millest liigset kõnelemist pean ju meesterahvana ja sentimentaalsusest hoiduva inimesena kohatuks.

Ometi tuleb, nagu nägime, kirikus armastusest palju kõnelda, sest Piibel käsib meil seda teha!

Niisiis on meil käsil tänane kirjakoht 1Jh 4:7–12, kus kuue salmi jooksul esineb 15 korda sõna „armastus“ oma eri grammatilistes vormides „armas“, „armastama“ ja „armastus“. Kuidas saab siis armastusest mitte kõnelda!

Lisaks selgitusele, miks tuleb kirikus armastusest kõnelda, tuleb tänase kirjakohta puhul selgitada ka seda, miks apostel Johannes nii hoolega armastusele rõhub. Selle taustal on gnostiline mõtteviis, millega apostel kõigis kirjades ja samuti Johannese evangeeliumis polemiseerib.

Mis on siis see gnostiline mõtteviis? Gnoosis, millest sõna „gnostiline“ tuleb, tähendab kreeka keeles 'tunnetust, teadmist'. Selle sõnaga tähistatakse religioosset liikumist, mis taotleb lunastust tunnetuse kaudu ja mille varal arvatakse inimene jõudvat oma olemuse, päritolu ja eesmärgi tunnetusele, mille lõpptulemusena inimene ise jumalikustub. (Elmar Salumaa. Süstemaatilise teoloogia käsiraamat, Tallinn, 2009, lk 77.)

Lihtsamalt öeldes on Jumalaga kohtumine ja isegi ühinemine inimesele võimalik tema oma pingutuse abil, teatud protseduuri kaudu. Ja sellised „tunnetusega“ inimesed on arusaadavalt üle nendest inimestest, kellel sellist „tunnetust“ pole.

Selline arusaam on pärit juba antiikajast, kuid seda leidub kõigil aegadel igal pool, sh ka kirikus.

Ja sellise mõtteviisi vastu on justnimelt kõige parem kõnelda armastusest. Miks nii? Sest armastus

näitab inimesele tema õige koha kätte. Armastus ei luba inimesel midagi saavutada mingi kaine arvestuse abil, vaid ta peab ootama armastust kui tunnet, mille üle tal endal võimu pole.

Oot-oot, mõtleb nüüd kuulaja, kas jutlustaja just hetk tagasi ise ei öelnud, et armastus on kohustus ja Piibel seda ühemõtteliselt tõendab? Tõepoolest, nii see on. Aga piibellik armastus jääb ka kohustusena tundeks, võiks öelda ka võimeks. Ainult et see võime ei tule inimesest enesest, vaid selle kingib talle Jumal.

Just seetõttu ütleb apostel Johannes meie kirjakohas, meid üksteist armastama manitsedes, et armastus on Jumalast, mitte meist endist. Siit aga järeldub, et kui keegi ei armasta, siis ta järelkult Jumalat ei tunne. Ja see on otsene kivi gnoosise kapsaaeda: sa ei saa Jumalat tunnetada ilma armastuseta, pelgalt mingite protseduuride kaudu!

Apostel rõhutab ka seda, kuidas see Jumala armastus meieni on jõudnud: Jumal on armastanud meid ja läkitanud oma Poja lepitushoovriks meie pattude eest. Jumal on saanud meie pärast inimeseks ja surnud inimlikku surma, kuid surma kütked pole suutnud teda kinni hoida. Jeesus Kristus, Jumala Poeg on surnuist üles tõusnud!

Siit järeldub niisiis see, et kes üleüldse suudab armastada, usub, et Jeesus Kristus on Jumala Poeg, kuna muul viisil poleks Jumala armastus temasse lihtsalt jõudnud.

Aga nüüd see mainitud kohustus armastada. Kui usus Kristusesse on armastus meisse sisenenud – ja see on kahtlemata tundeasi, nagu Immanuel Kant õigesti ütleb –, siis leiame end olukorras, mil midagi väljastpoolt meisse tulnud, jumalikku otsib endale rakendust. Võiks ka ütelda, et oleme Jumala vormitud anumatena saanud tema poolt kavandatud sisu, millel on aga oma kindel otstarve: ligimesearmastus.

Nõnda ütleb apostel: „Mu armsad, kui Jumal meid nõnda on armastanud, siis oleme ka meie kohustatud armastama üksteist.“ Võiks ka öelda, et meie kohustus üksteist armastada pole mitte niivõrd kohustus, vaid meie kui Jumala armastusega „täidetud“ anumate uus funktsioon.

Uuisa dr Martin Lutheri käsitluses – ja tema käsitlus tuleneb ju otseselt põhjalikust Piibli uurimisest – on armastus ainus alus meie õigeksmõistule ja sellest johtuv ligimese armastus on endastmõistetavalt teostuv, spontaanne usu vili. (*Opus citatum*, lk 32.) Armastus on seega küll Jumalalt kingituseks saadud usuline tunne, kuid ühtaegu ka kohustus seda kingitust otstarbekalt kasutada.

Apostel lisab meie kirjakoha lõpus veel juurde: „Jumalat ei ole keegi iial näinud. Kui me üksteist armastame, siis püsib Jumal meis ja tema armastus on saanud meis täiuslikuks.“ Seegi väide on vastandumine gnostitsismile. Meile kingitud armastuse kaudu pole me nüüd kuidagi eriliselt Jumalaga seotud, koguni Jumalat näinud, nagu üks gnostik võiks enda kohta väita. Vaid meie jumalatunnetus avaldub ligimesearmastuses.

See pole mingi poolik tunnetamine, rõhutab apostel, vaid just siis Jumal püsibki meis ja tema armastus saab meie juures täiuslikuks.

Jeesus toob sellise armastuse näiteks loo halastaja samaarlasest, mida kuulsime altarist. Jumal oli kinkinud samaarlasele, kellel juudid arvasid õige jumalatunnetuse puuduvat, justnimelt selle õige jumalatunnetuse armastuse kaudu. Loos pole samaarlane seda armastust muidugi saanud usus Kristusesse, kuid Jeesus näitabki selle looga just seda, kuidas õige jumalatunnetus toimib: ligimesearmastuse kaudu.

Tahaksin lõpuks armastuse tunde ja kohustuse siduda ka tänase tähtpäeva, vanavanemate päevaga.

Mina pole vanavanem ja pole kogenud tunnet, mis valdab oma lapselapsi nähes ja nendega tegeldes. Kuid olen siiski olnud lapselaps kahele vanaemale ja näinud ka teisi vanavanemaid n-ö aktsioonis. Mulle tundub, et vanavanemate suhtes lastelastesse on armastuse ja kohustuse osakaal kaldu armastuse poole. Vanematel on see kaldu kohustuse poole, kuna laps tuleb üles kasvatada, tema eest teatud elueani vastutada ja talle haridus anda. Vanavanemal aga seda kohustust otseselt pole, nende osaks on jagada lastelastele armastust ja hellust.

Kust see armastus, nii vanemal kui ka vanavanemal pärineb? Me teame nüüd, et Jumalalt! Kust aga pärineb kohustus seda armastust oma lastele või lastelastele või lastelastelastele jagada? Samuti Jumalalt!

Võib-olla oleks ka Immanuel Kant kirjutanud armastusest teisiti, kui tal oleksid olnud lapsed ja

lapselapsed!
Aamen.